

Katedra antropologie

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek vedoucího práce

Práci předložil(a) student(ka): *ONDŘEJ HEJNAL*

Název práce:

Vedoucí práce: *JAKUBEC*

1. **CÍL PRÁCE** (*uvedte, do jaké míry byl naplněn*): Cílem práce byla „detailní analýza fenoménu bezdomovectví v lokalitě středně velkého českého města“ (str. 1). Ačkoli můžeme spekulovat o významu slova „detailní“ je zřejmé, že na faktu, že autor přeložil práci po všech stránkách kvalitní, to nic nezmění. Tak či onak tedy Bc. Hejnal cíl naplnil.

2. **OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ** (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Není arii mým cílem seznamovat čtenáře tohoto posudku s obsahem posuzované práce. Pokud jej zajímá, ať si ji přečte. Já mu ji pak mohu – zajímá-li se o fenomén bezdomovectví (ať již na městě malém, velkém, či středním) – k četbě pouze doporučit. Důvodem pro to je právě její zpracování, resp. autorův přístup ke zvolené látce. Co před sebou totiž v případě posuzované práce máme, je dílko přinášející řadu neotřelých nápadů, perspektiv i samostatných poznatků, a to ve značně solidním zpracování. K rozvrhu práce viz následující bod.

3. **FORMÁLNÍ ÚPRAVA** (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

S ohledem na formální stránku nutno uvést, že práce sestává ze tří studií, určených k (separátní) publikaci. Tyto speciální studie spojuje řada věcí (autor, terén etc.), přesto je zřejmé, že se jedná o samostatná pojednání. V rámci posuzované práce autor rozdíl mezi jednotlivými (nyní) sekcemi „vyřešil“ tím, že je předkládá v podobě „dimenzí“ či „vrstev“ pojednávané tematiky. Nakolik je tento postup úspěšný je otázka, kterou se aktuálně zabývat nechci (odpověď by zněla zhruba: „jak kde, někde více, někde méně“). Spíše se ptám, proč vlastně není umožněno předložit coby diplomovou práci publikované texty (s

předpokladem shodného tomatu) – na úrovni práce doktorské to možné je a ačkoli by to v případě studentů magisterského studia asi nebylo běžné, měla by se snad taková možnost připustit, aby se kolegové, jako např. Bc. Hejnal, nemuseli snažit o nemožné...

Přílohy práce neobsahuje. Ale mohla by.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Posuzovaná práce mne těší. Ne proto, že bych souhlasil s jejími závěry, anebo je považoval za cenné – to ať udělají jiní. Tato práce mne těší proto, že ten, kdo ji psal ukazuje, že se během studia leccemu naučil, že ho antropologie baví a že psaní antropologických textů (vzešlých z výzkumu) považuje za nosné a smysluplné. Jinak řečeno – autor posuzované práce dokládá, že jsme tu ta léta, co jsme se s ním potkávali v učebnách, nebyli úplně nadarmo. Při obhajobách, resp. státních závěrečných zkouškách často říkám, že „sklízíme, co jsme zaseli“, obvykle tak ovšem činím v modu ironie. V případě O. Hejnala to myslím vážně (a aby se na to snad nezapomnělo dodávám, že vedoucím práce jsem byl já).

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Otázky ani připomínky nemám.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

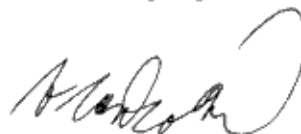
výborně

Datum: 14.5.2012

Podpis: Marek Jakoubek

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie

ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI

Fakulta filozofická
Katedra antropologie

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka):

Název práce: Bezdomovci ve středně velkém městě: adaptace na urbánní prostředí, média, politika a prostor

Oponoval(u externích oponentů uveďte též adresu a funkci ve firmě): Mgr. Ladislav Toušek,
KSA FF ZČU

1. CÍL PRÁCE(uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Cíle práce nejsou v Úvodu explicitně koncipovány, vyplývají implicitně z textu a jakkoli je lze chápat jako příliš široké, heterogenní a poslepované poněkud nedomyšleným a tedy i zbytečným explikačním modelem, jehož logika není úplně srozumitelná, tak byly naplněny.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Diplomová práce je vyjma obligátních částí (Úvod, Metodologie, ..., Diskuze, Závěr), rozdělena do tří hlavních tematických kapitol. První se věnuje subsistenci, konkrétně recipocitě mezi bezdomovci; druhá mediálnímu obrazu bezdomovectví a třetí sociální produkci prostoru bezdomovců, resp. kriminalizaci. Tyto tři tematické celky dle autora „na elementární úrovni odrážejí různé, ale vzájemně propojené analytické dimenze explikace bezdomovectví“ (s. 1). Těmito vrstvami mají být dimenze etnografická, politická a mediální, jenž se „v trialectickém vztahu [...] ovlivňují a utvářejí sociální fenomén bezdomovectví“ (s.

2). Co tím má autor na mysli a jak takový trialektický model funguje, není nicméně z textu zřejmé a jeho konstrukce se tak jeví jako poněkud nezdařená a ukoptěná snaha, jak z různorodých témat sestavit elegantní dynamický celek à la post-strukturalismus. Problém spočívá především v tom, že mají-li být tyto vrstvy, tvořící „metateorii práce“, chápány trialekticky a má-li takový model dávat smysl, chybí to hlavní, a to jak vymezení těchto dimenzí, tak jejich vzájemného působení. Zejména u etnografické dimenze zůstává otázkou, co je jí jednak vůbec myšleno (autor naznačuje něco ve smyslu etnografických metod a dat), resp. jak může být ve vzájemném vztahu k dimenzi politické a mediální.

Teoreticko-konceptuální rámec se rovněž zadržává na úrovni dílčích tematických kapitol. V kapitole 4 Ondřej Hejnal konstatuje, že většina prací, která se zabývá problematikou subsistence bezdomovců, se chytá do tautologické pasti „implicitně přepokládané racionalit[y] adaptivního jednání“, kdy „[a]daptace je pojímána jako racionální odpověď na prostředí, přičemž základem této racionality je právě ona skutečnost adaptace“ (s. 13-14). Do stejné pasti racionální adaptace bezdomovců se chytá i samotný autor. A to jednak uvedenými příklady v textu a jejich popisem/interpretací, ale hlavně závěrem, kdy tvrdí, že z „pohledu bezdomovců je [...] životně důležité všemi prostředky [subsistenční strukturu] udržovat“ (s. 29). Autorova „post-strukturalistická“ teze, že ekonomické chování a solidární praxe je zakotvena ve struktuře, je jen banální rétorickou vatou a opisem běžného významu konceptu adaptace, potažmo nepochopením významu její racionality. Racionálně adaptivní chování neznamena (nutně) kalkulaci výnosů a ztrát aktérem (s. 14), jak údajně konstatují některé studie. To je velmi naivní pohled, který může být stěží někomu připisován. Ale znamená účelnost (další význam pojmu *racionalita*) jednání z hlediska objektivní struktury, nikoli subjektu. Tedy to, k čemu diplomant krkolomně sám dospívá poté, co tuto premisu nejdříve odmítá.

Další problém v kapitole čtvrté je s použitím klasického třístupňového pojetí reciprocity v intencích M. Sahlins, kdy se zřetelně vyjevují limity této konceptualizace, její neúčinnost ba přímo alogismus. Není zde prostor pro bližší vysvětlení, proto si jen stručně dovolím v souladu s Johnem Pricem (1975) tvrdit, že reciprocitu je nutné chápat jako *racionální* (sic!) akt směny a nelze ji ztotožňovat se *sdílením*, které je svým způsobem jednoduchých principem redistribuce, který se však logice *směny* (a racionality) vymyká (Woodburn 1998). Několik dalších argumentů z mnoha možných proti použité konceptualizaci: Za prvé, *musí-li* se někdo o něco podělit, nejedná se z definice o dar! Za druhé, společné (sdílené) vlastnictví nemůže být předmětem reciprocity mezi těmi, kteří se jej nárokují! Za třetí, negativní reciprocita je oxymóron! Za čtvrté, krádež není žádnou možnou formou reciprocity, protože se nejedná o směnu! A tak dále.

Fakt, že „sofistikovaný“ Diagram subsistenční struktury a subsistenční praxe uvedený na s. 17 je buď natolik složitý, nebo nelogický (v obojím případě paradox schématu), že jeho

význam čtenáři nutně uniká a uvedené empirické příklady porušení recipročních pravidel v části 4.4.2 nejsou vůbec příklady porušení reciprocity, je už v kontextu výše uvedeného lhostejné.

Taktéž snahu o skloubení teorie a empirických poznatků v kapitole páté lze podrobit kritické reflexi. Autor zde přejímá teorii penálního neoliberálního státu od L. Wacquanta, jejíž platnost hodlá doložit na základě analýzy mediálních sdělení v regionálním deníku. Vychází z předpokladu, že média jsou jedním z hlavních nástrojů legitimizace a reprodukce penálního státu, protože konstruují (v tomto případě) bezdomovce jako devianty. Stručně řečeno, jednoduchá hypotéza, byť takto není v textu uvedena, která je testována, zní: je-li tato teorie pravdivá, tak články v regionálním deníku budou o bezdomovcích referovat převážně v negativním (deviantním) kontextu, a to ve vzrůstající míře, tak jak se šíří tato neoliberální ideologie. Tato hypotéza se (překvapivě) dle autora potvrdila. S tím je spojena celá řada problémů, z nichž budu jmenovat jen některé: Za prvé: kauzální klam. Aby tuto hypotézu šlo vyvrátit či potvrdit bylo by potřeba analyzovat daleko delší časovou řadu. Počet mediálních sdělení totiž prudce stoupá v době, kdy dochází v malém městě ke vzniku poměrně velkého squatu (na lokalitu) a imigraci jeho obyvatel. Tuto souvislost autor zamlčuje, protože mu nehraje do karet. Za druhé: induktivní klam. Výskyt počtu článků je potřeba normalizovat s ohledem na předpokládaný růst mediálních sdělení jak obecně, tak specificky v rámci některých kategorií. Za třetí: druhý induktivní klam. Činit takto obecné teoretické závěry na základě analýzy mediálních zpráv jednoho regionálního deníku a navíc vztahujících se pouze k jednomu malému městu postrádá potřebnou validitu. Za čtvrté: druhý kauzální klam. Chápat výskyt negativních obrazů bezdomovců v médiích a šíření neoliberálního penálního státu jako přímou korelaci, resp. jako vztah závislé a nezávislé proměnné není ničím podložené. Naopak, na základě některých studií lze směle konstatovat, že bezdomovci jsou prezentováni převážně jako deviantní (patologická) skupina bez ohledu na to, zda je hlavní ideologií neoliberalismus nebo ideologie jiná. Za páté: třetí induktivní klam. Vztahovat teorii penálního státu na příklad bezdomovectví v České republice, kde došlo v rámci přechodu od socialismu k neoliberálnímu kapitalismu k jeho přímé dekriminální (sic!), jakkoli jsou lokálně přijímány některé slabé formy jeho nepřímé kriminalizace, je bez zvážení tohoto faktu zavádějící.

Poslední tematický celek diplomové práce, kapitola šestá, je dle mého názoru nejméně povedená. Postrádá jasné zaměření, vyznívá do ztracena a zejména se zadržává kolosální teoreticko-konceptuální soukolí, k jehož propojení s empirií dojde jen v náznacích, a pokud ano, tak v metaforické rovině. Diplomant v teoretickém zbrojení v této kapitole rozhodně nešetří a na několika málo stranách dokáže vystřílet bezmála všechny populární koncepty a teorie v sociálních vědách za posledních šedesát let. Nechybí enigmatický Augé, oblíbený Bourdieu s většinou svých konceptů, přečeňovaný de Certau, marxista Lefebvre a

samozřejmě Foucault a jeho hojně citovaný, leč postrádající jakoukoli analytickou hodnotu, koncept *heterotopie*. To vše je završeno Predovou teorií místa, která by to měla vše nějak rámovat a držet pohromadě se zjištěnými z terénu. Nedrží. Avizované téma a cíl kapitoly se postupně drojí v nesourodý popis a končí prakticky tam, kde skončila tematická kapitola předchozí.

V závěru celé diplomové práce Ondřej Hejnal už na jakoukoli snahu o tematické propojení a vysvětlení koncipovaného trialektického modelu (etnografie-politika-média) evidentně sám rezignuje. Zopakuje několik málo myšlenek ke každému z témat a konstatuje, že jeho trialektický model bezdomovectví je užitečný, protože „téměř (všechno) souvisí (téměř) se vším“ a kdyby se věnoval pouze jedné dimenzi, tak by to byla pouze „třetina pravdy“.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Jazykový projev je vyzrálý a precizní. Grafická úprava je odpovídající, až na neodsazení prvních řádků odstavců či způsobu uvádění cizích slov, které občas jsou a občas nejsou psané kurzívou. Vyobrazená schémata, jak bylo výše uvedeno, jsou spíše nesrozumitelná, čímž popírají svůj základní smysl.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Výše uvedená rozsáhlejší a podrobnější kritika neznámá, že by se jednalo o práci špatnou. Naopak. V kontextu ostatních diplomových prací je výborná a kvalitativně nadprůměrná. Avšak s ohledem na ambice textu i autora jsem si dovolil jí nahlížet přísnějšími měřítky, a to nikoli proto, abych navrhol špatné hodnocení či autora záměrně deklasoval, nýbrž proto, abych mu nabídl reflexi a diskusi, která by mu mohla pomoci při případné publikaci dílčích statí textu, jež by v případě standardního přístupu k psaní posudku chyběla.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

1. Na s. 29 uvádíte, že subsistenční strategie bezdomovců „sahají až ke světu mrtvých“. Co tím máte na mysli?
2. Mohl byste vysvětlit logiku Vašeho trialektického modelu, zejména s ohledem na „etnografickou“ dimenzi?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Výborně.

Datum:

23. 05. 96

Podpis:

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie

Průběh obhajoby diplomové práce:

Téma práce: Bezdomovci ve středně velkém městě:
adaptace na urbaní prostředí, média, politika
a prostor

vedoucí práce: PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D.

oponent: Mgr. Ladislav Toušek

průběh obhajoby:

Komise představila posudky předložené diplomové
práce. Student reagoval na otázky vyplývající
z posudků. Práce byla obhájena.

Členové zkušební komise:

PhDr. Mgr. Marek Jakoubek, Ph.D.

Mgr. Daniel Sosna, Ph.D.

RNDr. Vladimír Blažek, CSc.

Mgr. Lenka Jakoubková Budilová,

Ph.D.

Mgr. Ladislav Toušek

Klasifikace: *výborně*

Datum obhajoby: 31. května 2012

.....
podpis zkoušejícího